

KRIZIOKAI.

— Istoriziskas apraszimas per Henryka Sinkewiczin. —

IZGULDE ANT LIETUVISKO

JONAS B. SMELSTERIS.

— Matai paguodotas tamista, jog guodotinas kumtoris ponas Lichtensteinas palaiko wisa ta atsiejima uz niek-niek, jog tas wiskas neesa werti nei wieno zodziu. Ne tik tai mus karalisteje, ale ir wisur jauni iszaugo buna lengwateikis, neapswarstinacis pirmaus ka daro; toksai wienok kareiwis wis su waikais ne nores grumties, nei su kardu, nei tiesdariste Lichtensteinas iszgirdes sznos zodzius papute sawo palzus usur ir ne isztaras nei wieno zodziu juidinosi isz wietos pirmin palikdamas Motiejui ir jio brelena nei ne zwiltgerejas. Tokis elgimasis Krizioko balsei kirkino juodu, jog dunksoje isz pasituziskos rustibes, o rankos, tartum sawwalei sieke kardus ir drebejo.

— Palauk tu Kriziokiszkas sznubroli — suniurnejo per suspaustis dantis Motiejus — asz tawe pasiszauszei jeibkur patiksiu, parodisiu, jog ir mums paguodone prider, tik pabaigi si tu sawo pasiuntinista, tuomet ne mislik saw sznubroli, jog galesi teip paniekinti grametis!

Powalas, kuriam teip-gi szirdije pradejo busti rustibe, matant puikibia wokiecio, noredamas nuraminti Motiejui tate:

— Palikk tamista tai ant weliaus. Tegul jan dabar ku ningajksztienes uztare uz jus — prieszingam karte bus blogai waikinui!

Tai tares nujojo paskui Krizoka; pawijassulaie ir kalbe josi per walandu su juom apie ka toki linksmai. Abudu wienok Gradai mate jog Krizokas swis nei ne ziuri ir kalandai sawo sandrauga ir teip-pat buvo pasiszauszei, kaip ir akiweizdoj jio, o toji apmauda ir puikibe nedoro Krizoka da labjans padidinejo ju szirdise neapkauda prie jio ir rustibia ir dare dwasioje prisiegas, jog suejus jiems kur-nors kitu kar tu, parodis, kad ju teip nuzeminti Kriziokas ne privalo. Po walandelai laikio Powalas sugrizo welej pas juodu ir tate:

— Kalbejau su Krizoku, atkalbinedams jin no apskundimo jauno kareiwio priesz karaliu, bet zmogus nozmus ir didelis patimis. Sako jog tik tai tokeme karte ne pasikmus karaliui jagu jus ispididiste ta, ko jis reikalans no jusu:

— Ko-gi reikalans?
— Pasake szteip: "Asz susilaikisiu, idant kuningajksztienia Mozowijus paswekjotui; tegul jiedu afioje, nylpia no sawo arklui, nuima kaupokus ir atsiklaupe praszis manes atliadimo kateis!"

Tai pasakes Powalas zwiltgerejo ant Zbiszkas, o po walan dai dadawe: — Sunku tai padariti zmogui augstesnes kilmes iszmanau tai gan gerai, bet wienok turiu tau waikine duoti szia pasarga, jog jai to ne padarisi, kas-gi zino, kas tawe lauke uz taji pasikarszeziawima; rasi kardas bucelio.

Weidai abiejui Gradu buk suakmenejo. Nieko ne atsake. Powalas nesulaukus jokio atakimo paklause:

— Na ir kaip?
Zbiszkas atreme su tokiu swarbum, kad net Powalas ant jio zwiltgerejo.

— Diewo galibe ant zmoniu!
— Kaip tai?

— Teip, kad nors ir dwi galwas tureciau ir nors man abidui jias noretu nukirsti, wiena tikrai turiu szlowia ir guodonia del sawos ko mekuomet ne sutersziu, giwasti sawo noringiau szintasis auksu, negu sawo warda tureciau nuzeminti.

Powalas su swarbumu atsigrizo in Motiejui ir tate:

— Ka-gi jus ant to pasakiste?
— Asz sakau — atsake Motiejus su nuliudimu — jog szia waikina no pat mazumes iszauklejoju, patsai jin auginau, ant jio wienatinio kibo musu kilme, asz senas, bet jis teip didelei nuzeminti sawe ne gal, idant klupszes ir su apnuoginta galwa melstu nozmio wokiecio atliadimo prasikaltimo; gerai at sake welink galwa atiduot, o ne warda sawo kilmes suteszti!

Czia weidas seno karewio pradejo blaivitis, razi szirdis jio uzsiede karsza meile prie jauno brolo nes, po walande liai puolesi prie jio ir nutweres in sawo glebi geleziniu ratku suspaude ir pradejo szaukti:

— Zbiszkau, mano sunau!

Jaunas waikinas net nusistebejo ir atidawas dedziui sawo nuspaudima paszauke:

— Ne zinojau, jog mane teip didelei milite!

— Matau, jog esate puikies ir teises kareiwies, pertrau ke Powalas — o kad jaunas prisiege man ant sawo szlowes, jog patsai stos priesz tiesdarista, ne atemesiu no jio laiswes; tokiems, kaip jus zmonemis uztiketi be abejones galema. Wokieis Tynciuje uztruks wisa diena, todel asz pirmiau negu jis matisiesiu su karaliu, apaskisiu jiam wiska idant numazinti jio rustibia. Laime, kad da asz paspeju sulauziti ragotina, didele laime.

— Jai jau butinau turiu galwa atiduoti uz tat, tai geistau tureti bent taji dziaugma, jog Krizoku kaulus sulauzeu, juom bent galeziau raminti sawe, jog ant baumes uzspelnijau.

— Jog sawo szlowe ginti moki, o to swis ne iszmanai ogei ant wisos musu tautos juodu uztrauktum ir nezemitum akisia swieto, stebetis turiu — tare Powalas su nekantribe.

— Asz iszmaniti ta, iszmanau, del to tai ir graduu man nes jaigu ne tas dalikas, parodieciau wokiecieju, jog ne wisi gali abejodai weizeti in ta diela puikibia.

— Zinot ka tamista, tare Powalas atsikrejpdamas in Motiejui, — jagru tau iszaugiui pawiktu jeibkokiu norints budu zsisukti no baumes uz taji pasikeisjima ant giwastes pasiu tinio, privalote uzdariti jin „celeje“ kliosztoriaus, nes kitaip jis sawo smerte ne mirs.

— Pawiktu jiam iszisaugot baumes, jagu jus tamista nieko apie szia atsiejima karaliui ne pranesztumete.

— O su Wokieciu ka-gi padariti, idant tilefu. Jug lie ziuiwio jiam ne uzirsi.

— Tas teise!

Taip kalbedamiesi juidinosi atgal pas dwara kuningajksztienes. Tarnai Powalo, kurie prieszai buvo susinaję su zmonemis Lichtensteino, jojo dabar paskui juosus. Isztolo da buvo matiti tarp mozurisko kepurio plewesuojenczias ant oro powo plunksnas ant kaupoko Krizoko.

— Nawatnas budas Krizoku — tare. — Powalas — Jai Krizokas pasijunta blogame padejime, tai tas pilnas puikibes

wisulidzlanas, bus tiomet toka nusizemine, toksai szwelnus ir letas, kaip kad knidiks, kaip kad awinelis nekalezianes, saldus, kaip medus, teip, kad tartum, geresnio zmogaus ant pa saules ne rastumei. Bet tik tegul pajunta sawije gale, niek's daugiaus ne pasijus puikibeje, nieks labjans ne pasisziaus, ir, trumpai kalbant, pastoje nesudermingu — susimlejiu pas jin nei ne prasziki. Rasi Wieszpats Jezus dawe titungines szirdis. Macziau asz gan iwairiu tautu, macziau apszcei ka rewiu iwairiopi ir nekarta macziau, kaip teisus kareiwis, jai ne galejo su priesz sawo grumties, del to, kad anas buvo silp nesniu uz jin. palikdavo jin, nes zuditi glezna palaiki ne tik taj uz geda netikusi darba, bet ir uz nuodenia. Kriziokas wienok ka? Jis-gi matidamas gulinti sawo priesza ant zemes, ja-gu anas jau rankos nebegal pakelti, su arklui sumindzios, arkljo padkawomis galwa ant suteszkis. Sztai ir szis pasisziauszelis jausdamas sawo galibia pareikalawo no jiusu ne tik ka perprasziuo, bet teip didelei nusizeminimo, kad zmogus guodojentis sawo szlowia greiciau ant smert ejs, o asz dziaugiu-siu dabar isz to, jog atsisakete no to ir ne tikote ant jio noru.

— Nesulaukimas jio! — Niekadols! — paszauke Zbiszkus.

— Stengkites elgtis akiweizdoj jio taip, idant ne uztemitu jis jiumisia rupeczui ir ergelio, nes tas suteiktu jiam dziaugma ir, matant jiusu nusiminima, da labjans pasipustu.

Tuotarpu prijogo prie dwaro kuningajksztienes. Kriziokas iszwides Gradus tuojas pasipute ir spranda patempe puikibe, metes ant juodwije paniekinti zwiltgerejima, bet jiedu nudawe, buk swis nei ne mato jio. Zbiszkus sulaukes sawo arklis isz tos szales kareietos, po kureje sedejo Danuse, pradejo linksmai szneketi su jiaje, pasakodamas jiej, jog no priesza gulinczio kalnelio gerai galema jau matiti Krokawa. Motiejus apaskinejo wienam isz kanklininku apie nepaprastina stipribia Powalo, kursai perlaube, buk traszke liepos atzala, rankoje sawo ragotina Zbiszkas.

— Del ko-gi jia sulauze?

— Nes waikinas norejo nudurti jaje wokieiti, nors tai dare tik ant zposu o ne ant fikro.

Kanklininkui, kuris buvo bajoru, zmogus jau nejaunas, ne palaiki tokio pasielgimo uz zposu, bet matidamas, kad Motiejus kalba apie tai be jokios swarbos, nesiklaube toliaus del ko teip jaunas kareiwis driso pasielgti. Tuotarpu nepaisijimas Gradu abiejui ant daliko teip swarbas, kuriu du swis ant Wokiecio nei ne ziuri, kad kaip nieko neatsiejiu, pradejo erzinti Wokieiti. Siki ir kita zwiltgerejo ant Zbiszkas, po tam ant Motiejus, matomai noredamas kas teip perprasziune-tu jin akiweizdoje wiso kuningajksztienes dwaro, bet pagaliaus suprato, jog jie swisai nei ne mislije no arklui nalipti ir jio reikalawimus iszeszti, nes tiezioms ant jio nei ne ziuri.

Tuomet suzeibawo jiam akisia kas tokis, nes pradejo zegnotis. Ir toje walandoje juidinosi isz wietos, ka iszwides Powalas pasiwijo ir negaledamas sulaukti jio, tate:

— Na, jagu welijete wieni, jokite, neira ko baimintis tokiam karzigiui, koki esate. Apigarda tiki ir malsai, niekas ne uzpals ant tamistos, negut kokis jewajakis waikinas.

— Nors stebetini czionais budai ir paproceji, bet ne jieszkiojan asz jiumisia apginejau, o tikrai sandraugo, sebro, — atsake Lichtensteinas — kaip-gi dziaugiuosiu, kad da pastik sime ir ant dwaro czioniszkio ir, rasi, kur kitar.

Paskutiniuosiu zodziuosiu skambejo buk paslepta gramzda, pertai Powalas atsake su swarbumu.

— Diewas tai suteiks,

Taip pasakes lingtejejo su galwa ir pasuko arklui atgal, jodamas prie dwaro kuningajksztienes, truktelejo peceizi ir tare pats in sawe pusbalsiu, matomai noredamas kad ir kiti dwariskie arczionisai jio esantie girdetu:

— Palauk tu ozi! nusmeigciau asz tawe ir nukelus no arklis iszkelciau ant ragotines ir per tris poterius laikicziau ore!

Tuotarpu prijogas prie kuningajksztienes kareietos, pradejo kalbėti su kuningajksztienia Ona Danule, kuri pradejo klausiti jio ka weike ant wieszkelio, o jis apskade del kogi jodo wieszkels, nesai turi paliepima nokaraliaus, idant uzwiezetu apigardoje twarkos, del to, kad wisais wieszkelsi sutrukinaje daugibe iwairiu sweziau in Krokawa, pertai weikei jeibkok's netikes atsitikimas atsitikti gali. Ir ant patwirtinimo priduru ta, ko priesz walandu patsai buvo luidijoti. Pamisljais wienok jog apie uztarima kuningajksztienes uz Zbiszkau, prasziti da ir gan' laiko, jog szie galema bus padariti, kada to butinau reikes, ne pririzinejo prie atsiejimo dideles swarbos, ne noredamas sudrumsiti linksmu-mo tarp dwariskiu ir kuningajksztienes. Kuningajksztiene iszgirdus apie ta pasielgima Zbiszkas ne zine kodel ne palaiki jiam uz didelę pikta to, o juokes, kad Zbiszkas teip didelei geizde ingiti kaupokus su powo plunksnu kuodais, jog isz wides kaupoka ant galwos Krizioko, ant niek' nepaisidamas puolesi ant ano — kiti-gi stebejosi girdedami apie gale nepaprastina Powalo, jog su wiena ranka ragotine perlaube.

Jis gi budamas, nors nedideliu sawmiliu ir godziu pagiru dziaugies dwaseje, jog stebisi zmonis jio stipribe ir garbi-na jin, o patsai tuolaik pradejo apskineti apie sawo apsigar-dijoj del ko su guodne jio wardas esti minjemamas, nes jis ant dwaro Burgundijos waldono Philipo Drasaus, laike galinejimus po sulauzimu ragotines, nutwete tula ardenska karzigi per juosmens isztrauke isz balno ir iszmeto jin in ora ant angsezio ragotines, norints Ardenczikas buvo szarwuotas — wiskas gelezisia apkaustitas. Philipas Drasus uz tad padawano-jio jiam aukšni rezei (lenciuga), o kuningajksztienie akšoni-nia kurtupele, kuria jis iki sziam laikui neszioje ant sawo kaupoko.

Girdedami dwariskie szia pasaka da labjans stebėjosi, apart wieno Mikolo isz Ilgagario, kursai-gi tare:

— Ne ira jau szioje bobiszkoje gadineje tokiu wiru, kokie buvo linkuusia mano jaunistos, arba tokiau, apie kokius man tewas mano pasakodawo. Pawikta kam szarwa perpelz-ti, akmenlaide be korbo prisukti, gelezgali pirsztuosia 'susu-kinti, tai jau galincziu wadinasi ir geresi sawo stipribe — seniaus ta padare mergos, arba moterizskes,

— Ne ginsiu asz ir ne priesztariauju tam, jog senowes zmones buvo dzusesis ir daug pajegesnis, negu szedien — atreme Powalas — wienok rasime ir tarp szedieniniu zmoniu gan' stipriu wiru. Man Wieszpats Jezusas spekos nepasigalejo, bet wienok nesistatau sawes ant pirmutines wietos stipri-beje. Matei tamista kada Zawisziu isz Garbowo? Anas stipres nis uz mane.

— Macziau. Pecezi pas jin teip platus tartum duris.

— O Dobkus Olesnickas? Wienkart galincziu 'susu-rune, kuriuos insteige Kriziokai, namusze no arklui dwyleka kareiwu su didele garbe del sawes ir musu tautos.

— Bet musu Mozuras Stasis Czolokus duzesniu buvo ir

uz tamista ir uz Zawisziu ir uz garsinga Dobku. Pasakodawo apie jin, jog pamais in ranka zalia baseli (kuoleli), szwits isz jio iszspauldawo suspaudes sanjoje.

— Siwus, iszspaniti isz zalio szakgalio, tai ir asz galiu! — paszauke Zbiszkus.

Tai pasakes skubei prijogo prie medzio, szale kelio angan eziu nuplesze storoka szaka, o potam suspaude jia delnoje akiweizdoje kuningajksztienes ir wisu dwariskiu teip, kad pradejo isz jios per gala warweti dideleis szlakais ant zemes wanduo.

— Wa Jezau! — paszauke iszwidus szei Ofka — ne eji in karia nes gaila butu, kad toksai wiras prazutu neapsiwe-des,

— Gaila butu! — atkartojio niurklei nuliudes Motiejus.

Wienok jis atkartojio, arba tare "gaila butu, idant prazu-tu toksai wiras" ne toje pacioje prasmeje; zinojo jis jog ka-res jiam ne naujena; prazuwusio jiosia, ne gali but' daug gaila, nes kowojent mirti ir garbe — bet gaila buvo globejui brolo, jog be kares, rasi, turesia prazuti ir tai netrukus ran-kosia budelio — szios mislis wargino globeju ir szirdi pripil-dinejo ne tik tulzinekartibe bet in neramumu — su juomu mat-turetu zuti wisa jin gimine ir wardas.

Mikolas isz Ilgagario pradejo juoktis o paskui jin ir ku-ningajksztienie. Kiti wisaip gire stipribe jaunikiezio, o kad anoje gadineje stipria ranka labjans uz wiska brangino mer-ginos kuningajksztienes pradejo szaukti: "Dziaugis Danu-se!"

Iji-gi dziaugiesi tuom, nors ne galejo gerai iszmaniti, kokia nauda iji isz to turesia, jog jiosos apskirtas iszspande wandeni isz szakos medzio. Zbiszkus pamirszes swis apie Krizioka, weizejo teip prakilinei ir puikiei, jogei Mikola noreda-mas nuwijo no jio taji pasididzewima tare:

— Welu butu rodinas sawo gales, nes geresniu ira no tawes wiru. Nors asz ne macziau, bet tewas mano buvo luidi-loy ko geresnio, kas atsitiko ant dwaro Karoliaus cesorio ri-miszko. Atsilankes pas jin karalis Kazimieras su daugeliu sawo dwarponiu, tarp kuru-gi buvo, tasai, kaip sakiau Stasis Czolokus, sunus karewdzio Andriejaus. Ciesorius ketines pra-dejas girtis, jog turi tarp sawiskiu dwarponiu tula Cze-ka, kursai meszina apemes rankoms per pusia glejibe sawo pa-smauge. Na, ir insteige perstatima, o Czekas du dideliu mesz-kinu' uszspaude glejibe sawo. Musiszis karalius pradejo ru-pintis, idant su geda me alepsiti dwara cesoriaus, bet apims-tijas apie musisziskus galinczius netrukus nusiramino ir tare:

"Bet mano galiunas Czolokus nesiduos ingaleti sawes stip-riam Czekui." Paskire diena po triju dienu laiko, kada Cze-ka su Czolokum galesis. Suwazewo ant dwaro cesoriszko dau-gie kareiwu, kuningajksztienie ir augstos kilmes zmoniu apie ju lieciu. Usztojos paskirti dienai ir walandai, abudu galinczie issejo ant placziaus, neilgai reikejo laukit pabaigos galinczimosi, nes Czolokus po walandei paliaido Cze-ka isz sawo glebio sutru-pines anam stresas ir wisus szokaulius, ir be giwastes, kas suteikie musu karaliui ne tik dziaugma, bet ir didelja garbe. No to laiko Czolokus tate pramintu Lauzikawiu. Wienkart pats wienas warpa in bokszta uznesze, kurio dwideszims zmo-niu isz wietos pajudinti ne galejo.

— Kiek gi metu jiai turejas? — paklause Zbiszkus.

— Jaunas butu.

Tuotarpu Powalas jodamas po deszinei szale kareie-tos kuningajksztienes, apskae jiej patlomis apie swarbuma at-sitikimo Zbiszkas su Krizioku, prazidamas jiosos ant galo, idant iji uztartu uz jauna karewi priesz karaliu, — nes inkliuti gali uz sawo pasielgima in baisu padejima Kuningajksztienie, kurei Zbiszkus patiko, prieme su kartibe taje zinia ir pradejo nerimti.

— Wiskupas krokawinis esa prilankus man — tare Po-walas — rasi iszklausis mano praszimo, o ir karalieneteip-gi, bet juom daugens bus uztartojio, tuo geriau.

— Kad tik karaliene uz jin uztartu, tai galetu buti ra-mus ir plaukas jiam no galwos ne nukristu — tare kunin-gajksztienie — nes karalius jia guodoja in klausio jiosos. Bet ira Krokawe milema sesuo karaliaus kuningajksztienie Zema-witene, butu, rasi naudingiau jiosos uztarimo prasziti. Asz ir pa-sirupinsiu ir pasistengiu kiek iszgalsiu, bet ji tikra sesuo, o asz tik tai pussegers.

— Mili karalius ir jius maloni kuningajksztienie.

— E, jau wis ne taip — atsake su tulu kokuomu kunin-gajksztienie. — Nieka kita isz gimines sawo teip ne mili, kaip Aleksandra. Neira tos dienos, idant su tuszezioms rankoms ji no jio atsitrauktu.

Teip besikalbant dawazewo miesta, sostapiles Lenkijos. Norint wisu keliu mate daugeli zmoniu traukencziu in Kroka-wa ant laukenu karaliskiu krikztiniu, bet inwazewe in mies ta daug daugens jin iszwido. Swieto czion buvo prisigrede tick, jog sunku buvo gatwemis waziuoti, nes apart zmoniu, arklui, wisur stowejo preksizki ratai su iwaireis taworais, ku-riems tai buvo per walde uzdrasta aplentki sostapile, idant laike iszkelmes nepritraktu wiso labo, kas tik esa reikalingu sweziaus.

— Tai miestais! rasi, kiti paneszaus neberastumei nie-kur aplink! — tare Motiejus.

— Wisumet, tartum jomarkas — atsake wienas isz kan-klininku. — Ar senai jau czia, tamista, buwai?

— O, senai. Stebiuosiu, buk pirmu kartu iszwides, nes giwenowa per ilga laika Lietuwoje.

— Sako, jog no uzngzimo ant sosto Lenkijos tebirio karaliaus Jagelos, miestas szis zimej patarpo.

— Tas teiseib; no laiko apemimo sosto per didi kunin-gajksztie Lietuwos neapribuoti skilpai Lietuwos ir Gudijos ati-dariti tape del krokawines prekstes, kas buvo pasekme augi-mo miesto su korna diena ir zmonioj in turtingume, kaip ir prasiplatino in pasidauginimo triobio — randi czionais szedien puikiausius murus swiete ir miestas wienas isz zimiau siu esa ant pasaulis.

— O, ir Krizioku pilis gan' puikios ir miestai grazus — atsiliepe welei storas nutukes kanklininkas,

— Kad tik prie jin dasigauti, butu ir laimas apetus — atsake Motiejus.

Powalas mane apie ka kita tuomet; jis wis mislijo apie Zbiszkau, kursai tik per sawo pasikarszewima prasikalto, jo-je dabars, it wilni, ar liutui in nasrus. Waldonas Taczewo, arba Powalas, zmogus nozmus ir nedowanajentis niekam lai-ke kares, turejo wienok sawo dzuome krutineje tikrai balande lio szirdi — o kad geriaus sznase negu kiti, kas lauke prasi-kalteli, ne buvo jiam mielos kitokios misles, kaj tik wien a-pie iszliuosawima jaunikiezio isz nelaimes in kuria patsai per sawo neapswarstima rizimo inkliwio, o kurio jiam gaila buvo.

— Manau asz ir iszmaniti ne galiu — tare jis in kunin-gajksztienia — ka padariti: ar apaskiti karaliui kas ateijo

ant wieszkelio, ar ne. Jaign Kriziokas uztileto, tai wiskas ta-ik dymai iszklaistiti in walkinas butu linosas, bet wienok abejojai tame ir jagu jiai apskirtas, tai wereziau butu mums pirmians apie tai Jio Milestai praneszti, idant nekaleisti karaliaus didelei uzisrinstinti,

— Kriziokas jai tik gali ka prapulditi, tai prapuldia jin be abejones — atsake kuningajksztienie, bet asz pasakisiu jaunikieziui, idant prie musu dwaro prisiskirtu. Rasi kar-lius dwarizski mano ne teip ruszeji baus.

Tai pasakius, paszauke Zbiszku, kursai patires apie ka ejna nuszoko no sawo dideljo driganto, pabuczewo kojas ku-ningajksztienes, dekawodamas jiei uz teip didelja milosia del jio darita, su didziausiu dziaugsmu tikdamas ant jiosos gero-rodos, nors ne tiek dziaugies isz to, jog kuningajksztienie uztars uz jin priesz karaliu, kiek isz to, jog pertai gales rasi-ati sawo numiletos Danuses.

— Kur-gi giwenate? — tare Mikolas in Motiejui.

— Gaspadoje apistoiu.

— Gaspadoje jau senai wisi kampai uzimti.

— Jai gaspadoje ne gancziau wietos, tai nusiduosiu pas pazinstama sawo prekeju Amyleju, rasi duos mums nak-winia po sawo pastoge.

— O asz jiumis pasakisiu sziej: prilubkite in sweziau pas mane. Brolesnas jiusu galetu rumuosia su dwarizskis ku-ningajksztienes pasilikti, bet geriau bus del jio ne buti poakin karaliaus. Ka pirmoje rustibeje zmogus padaro, to weliaus ne padarisi. Rasi prieto pasidilinsite ratais ant kuriu wezate sa-wo lobi ir tarnais, o ant to reiketu laiko. Zinokite, jog pas ma-ne bus jiumis neblagiu,

Motiejus noringai tiko ir su sawo brolelu nusidawe pa-kui Powala in jio namus, kurie stowejo prie gatwes Szwen-tos Onos. Swetings gaspadoris liepe jiems duoti ruminga kambari, paweldes juodu globali sawo pakaliku, o patsai nus-dawe in karaliskius rumus, isz kur net welai nakeze pargizo ant wakarienes, drauge su keleis sawo bieziuelies; wakariene buvo puiki, tartum puotas, nes apart skaniu walgiu ne stoka buvo ir wino, kuom pasiwajszine swezieji buvo linksmi, apart wisa gaspadoriaus, kuris sedejo uszsiergielewas — o kadpa-galiaus swezeji po apsejam pasiwaiszinai apileido swevinga buta, tare in Motiejui.

— Sznekeju su wienu kanauniku, gudriu zmogum ir iszmintingu, gerai isztobulintu rasze ir tiesas gerai zinanciu, kursai-gi pasake, jog nuzemimas pasiuntinio, tai didelis pa-sizengimas. Praszikite delo Krizioko, idant jis uztiletu,

Abudu wienok karewii, rasi prie puoto perdaug iszgere-wino kad ne daug ant to paisejo, bet ne su wisizskai linksma szirdze nusidawe ant pasilio. Tas wienok gandas tuojas isz-ware isz galwos seno Motiejaus wina, neramibe priwerte iszi-pagirioti jiam netrukus, o hemastidamas apie ritoju kas stosis su jiejis, o teziuas su jio brolelu ilgai uzimkti negalejo.

— Zbiszkau! — tare jis besiwartidamas lowoje.

— Ko-gi?

— Rupesnis mane wargina, nurimti ne galiu, mislida-mas, kad tau galwa nukirs mat ritoj da.

— Mislijete? — paklause Zbiszkus buk per miegus.

Ir apsiwertes ant kito szono, gardzei uzmigio, nes buvo nuwargae kelioneje,

Skiras II.

ANT ritojau, abudu Gradai, drauge su Powalu nusidawe ant ritmetines diemwialdistes in katedra, teip del iszklausimo misziu, kajpo ir delto, idant matiti

dwara ir sweziaus, kurie susiejinejo in rumus. Ejanat jiems bazniecez Powalas pasitiko pakeluje su daugeliu sawo pa-zinstamo, o tarp ju daug karewiu apsigarjesiuu Karalisteje ir uzrubeziai, ant kuriu su pasistebejimu weizejo jannas Zbiszkus, manidamas dwasioje, jog jagu pawiktu jiam atlikti prova su Lichtensteiniu, jeigu ne atiduos da dabar galwas sa-wo uz sawo neiszmanu pasielgima ir apsirikima, stengsis, idant ir jin zmones statitu glitosia sziu garsingu wiru. Wie-isz karzigu wadinamos Kirweli, gentis Krokawiniu kaszte-liano, pasake jiems naujena apie pargrizima isz Romos Wai-tiekas Jastzonko, kursai pasiustaus buvo pas popiezi Bonifa-cij IX-ta su gromata karaliskia, idant pakwesti in Krokawa ant krikztiniu. Bonifacijus prieme su noru uzpraszima bet kad ne galejo twirtai pasakiti ar patsai galesias pributi, todel dawas daliaidima pasiuntiniu, idant wardan jio laikitu prie krikzto naujejimusi kudi, o wienkart praszte, idant dawa-dio jo ipatingesnes meiles ir guodones del abiejui — Karaliaus ir Karalienes — kudiui duotu warda Bonifacijus, ar Bonifaci-je.

Kalboma buvo teip-gi apie pribuwima in Krokawa wengrizsko Karaliaus Zigmanto. Niekas apie pribuwima jio ne abejoje, nes jis pribuwinejo praszitas ir nepraszitas, kada tik turejo proga atlankimo kokios sostapiles, tai jau be jio jo kis iszkelmingsis puotas karaliskas, bei kuningajksztiskas ne apsejo; buvo tai zmogus godus garbes ir geistantis apsi-garseti wisur ant pasaulis, kajpo waldonas ir giesmininkas, o ir kajpo wienas isz pirmutiniu karzigu.

O kad zinojo karalius Jagela, kad kiti prakilnesni karzige iszjuokinejo jin uz jio godulistica szlowes, praszte sawo kareiwu su kureis Zigmantas ketines galesi, idant galinczius stengtisi szwelniau apsigietieti su wengrizsku waldonu, kurio tuszibte buvo teip didele, jog karte nepawikimo, aszarsas jiam isz akiu iszspaudinejo. Wienok didziausiu uzimejio bewiek wisus kareiwus weikalai Kuningajksztienio Witauto, kajpo prakilniausio karewdzio, narsaus karzigio, apie ka, zinoma, koznas kareiwis geriausiai mego kalbėti ir pasakojimo apie szoki-us dalikus klausiti. Apsakinejo stebuklus apie puiku-ma wiges, kuria kuningajksztie Witautas priusiute del lau-keno karaliskio kudi, kajpo dawanelia no kuningajksztienio ir jio moteres Onos. Susitwerej priesz bazniecez, kajpo tai paprastinau bus laukent diemwialdistes, kuopele zmoniu kalbanciu apie iwairius dalikus tarp sawes. Wiena-me isz tokiu bureliu Motiejus iszgirdes kalba apie sidabrinia wigia priusista per Lietuwos Kuningajksztie prisijunges ir jis prie burelio pradejo apskineti apie milzinszka werte ir branguma wiges, bet daug daugens kalbejo apie rengima ka-rop per Kuningajksztie Witautu, kuri ketina izduoti nozmiesu Torioriams, nes tas dalikas wisulidziuas zingeiduma pazadiu miesczioniusia ir kareiwuosia. Kowa jau bewiek buvo su-remakta, nes dides minios karewiu jau iszkeliawo in Ritus Ge-dijos, o jeigu pawiktu pergaleti Totoriuz, tuomet wisos kito wieszpatis bajesetisi pajegos ir galibes Lenkijos sujungtos su Lietuwa. Ribai wieszpatis daejtu link gilubiu aziatiskiu ir kiti rubezin Persijos ir Araliaus. Motiejus, kursai buvo ilga laika po szonu Kuningajksztienio Witauto, pazinojo gerai budu, numane jio tiksus, mekoje prigulinczei ir wisizskai ge-rai apie szie papasakoti; pasakojio teip prakilinei teip uzima-teei, kad netrukus apsiute jin isz wisu pusiu burei akiwu iz-zingeidziu.

— Ejo mat — kalbejo jis — apie praplatinima pirmwis mo mokslo Kristaus tarp pagonu

